

Project X Haren - profiel van de aangehouden verdachten

Tom van Ham, Bo Bremmers en Henk Ferwerda⁴

In deze notitie gaan we in op de vraag wie de ordeverstoorers bij de ongeregelde haren rondom het Project X feest in Haren zijn. Onder andere komt de vraag aan bod of gekende hooligans een rol hebben gehad in deze ordeverstoring, bespreken we de kenmerken en achtergronden van aangehouden verdachten en schetsen we met behulp van een criminele en sociale netwerkanalyse in welke mate sprake is geweest van een groep of groepen. Voor deze analyse baseren we ons op informatie uit de politieregistratiesystemen en het Centraal Informatiepunt Voetbalvandalisme (CIV) over 108 aangehouden verdachten, politieverhoren van de 108 verdachten naar aanleiding van hun betrokkenheid bij Project X en interviews met verhoorkoppels.

Aanwezigheid van gekende hooligans?

In de nasleep van de rel in Haren is één van de vragen wie de betrokken relschoppers zijn. In de media worden hooligans van onder andere FC Twente, FC Groningen, FC Utrecht, SC Veendam en SC Cambuur verantwoordelijk gehouden, maar wordt ook gewezen op 'de nieuwe hooligan'. Ten behoeve van eenheid van begrip, behoeven beide termen enige verduidelijking.

Tot voor kort was het gebruik van de term hooligan in Nederland voorbehouden aan relschoppers die zich tijdens en rondom het voetbal gewelddadig gedragen (Ferwerda, Van Leiden & Van Ham, 2010). Omdat verstoringen van de openbare orde ook tijdens andere evenementen, op afgelegen plekken, in wijken en buurten of in uitgaanssettings kunnen plaatsvinden, wordt tegenwoordig aansluiting gezocht bij de bredere betekenis van de term hooligan: ordeverstoorder (Muller, Rosenthal, Zannoni, Ferwerda & Schaap, 2010; Muller e.a., 2011). In algemene zin kan gesproken worden van verschillende typen ordeverstoorers: de gelegenheidsordeverstoorder – door de media aangeduid als 'gelegenhedshooligan' of 'nieuwe hooligan' – en de notoire ordeverstoorder.

Laatstgenoemde groep personen heeft stelselmatig een rol in ordeverstoringen (Van Leiden, Arts & Ferwerda, 2009; Muller e.a., 2011) en wordt als hooligan bestempeld.

Misdragingen rondom voetbalwedstrijden of misdragingen die voetbalgerelateerd zijn, worden in het Voetbal Volgstelsel (VVS) geregistreerd. Dit systeem wordt beheerd door het CIV. Om de vraag of gekende hooligans op 21 september 2012 in Haren aanwezig zijn geweest te beantwoorden, is aan het CIV gevraagd om te bekijken of en zo ja, hoeveel aangehouden verdachten in VVS staan geregistreerd. Uit deze analyse blijken twee van de 108 aangehouden verdachten in dit systeem geregistreerd te staan vanwege misdragingen in een trein met een grote schare supporters. Deze twee

⁴ Deze onderzoeksnotitie is het verslag van een verdiepende deelstudie die door Bureau Beke in opdracht van de Politieacademie ten behoeve van de evaluatiecommissie project X Haren is uitgevoerd. De auteurs bedanken Ingmar van der Mark van het Centraal Informatiepunt Voetbalvandalisme (CIV) en de Dienst Regionale Intelligence Organisatie (DRIO) van de politie eenheid Noord-Nederland voor hun medewerking

personen hebben geen stadionverbod en staan niet bekend als hooligan. Op basis van de informatie van het CIV kan dan ook de conclusie getrokken worden dat er onder de 108 aangehouden verdachten geen gekende hooligans zitten.

Dit beeld wordt ondersteund wanneer gekeken wordt in welke mate uit VVS, andere politieregistratiesystemen en verhoren een band tussen aangehouden verdachten en voetbal dan wel een specifieke club naar voren komt. Van de 108 aangehouden verdachten, blijken negen personen (8%) in zekere zin een relatie met het voetbal te hebben. Bij de meerderheid van de aangehouden personen lijkt met andere woorden van een dergelijke relatie geen sprake te zijn.

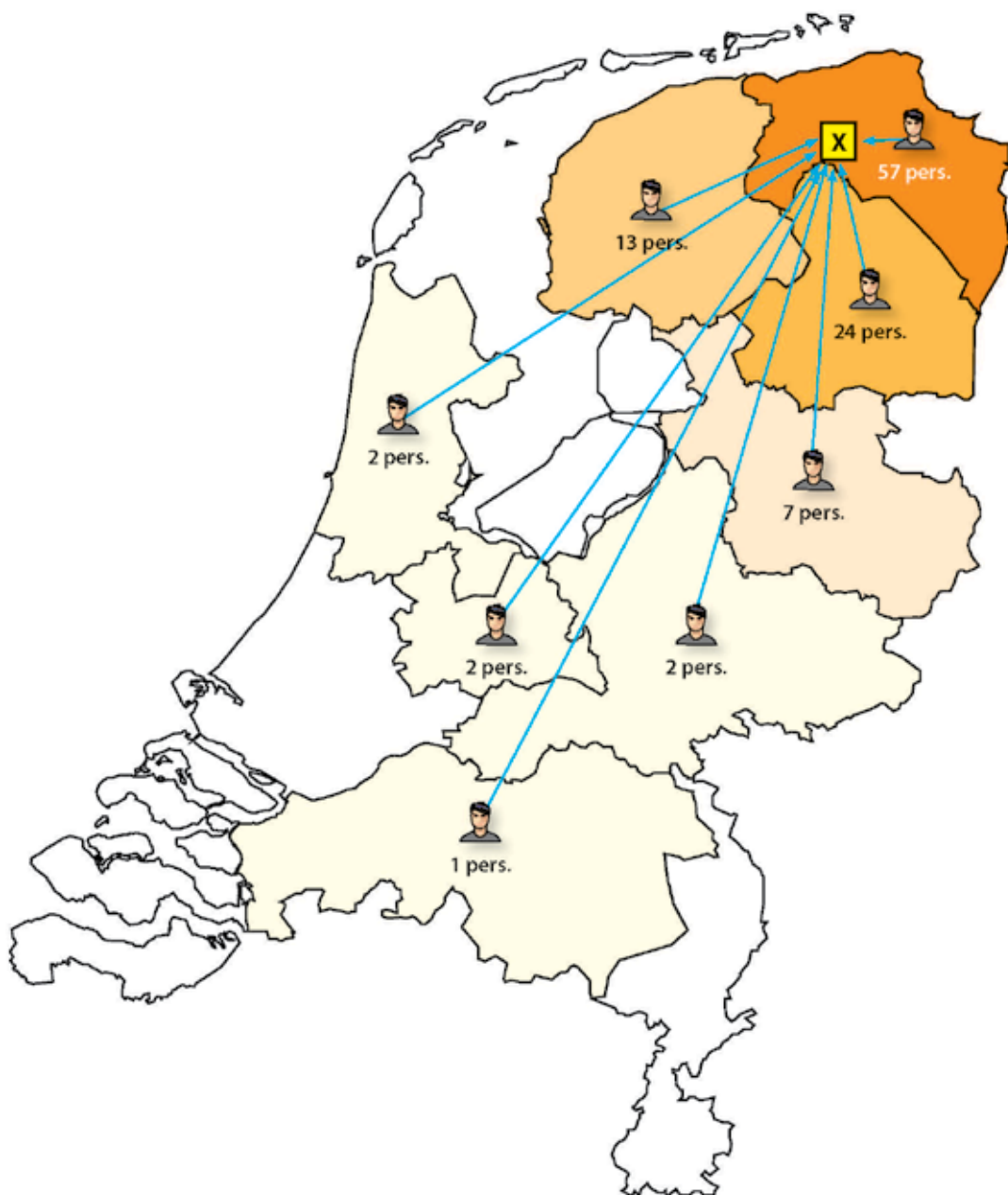
In enkele gevallen zijn de politieregistraties met betrekking tot voetbal 'delictgerelateerd'. Zo blijkt uit één mutatie dat een aangehouden verdachte deel uit heeft gemaakt van een groep FC-Groningen supporters die in 2009 betrokken is geweest bij een aanval op de aanhang van SC Heerenveen. Twee verdachten maken deel uit van een groep supporters van FC Groningen die in een trein vuurwerk afsteken en overlast veroorzaken, terwijl een andere aangehouden verdachte zich in het verleden met andere FC Utrecht-supporters schuldig maakt aan beledigende spreekwoorden op een station. In andere gevallen is niet zozeer sprake van delictgedrag, maar blijkt wel een verbondenheid met een BVO. Zo zou één van de aangehouden verdachten tot de jonge harde kern van Heerenveen (Nieuw Noord) behoren, maakt een ander deel uit van een groep SC Cambuur-supporters en kunnen drie andere aangehouden verdachten mogelijk tot de fanatieke(re) aanhang van FC Groningen worden gerekend. *'Tijdens surveillance stond er een jongen voor café [...]. Hij had zojuist zijn bovenlichaam ontbloot en toonde zijn tatoeages van FC Groningen onder het geschreeuw van de kreet "FC hooligans".'* (uit een mutatie uit 2011 over een van de aangehouden verdachten).

Samenvattend blijkt uit de analyse dat de aangehouden verdachten geen hooligans behorend tot een harde kern zijn. Slechts acht procent van hen heeft een voorkeur voor een bepaalde voetbalclub, en dan vooral voor clubs uit het Noorden van het land. De eerste belangrijke conclusie is dat bij de rel in Haren – voor zover bekend – gekende hooligans niet of nauwelijks betrokken zijn geweest.

Achtergrond en politiecontacten van aangehouden verdachten

Aan de onderzoekers is (door de commissie "Project X" Haren) een lijst verstrekt met namen van personen die voorafgaand aan 21 september 2012 zeer actief zijn geweest op Facebook rondom Project X. Geen van deze personen blijkt tot de groep van 108 aangehouden verdachten te behoren. Ten behoeve van de analyse zijn demografische kenmerken en politiecontacten van alle aangehouden verdachten bestudeerd. Voor het in beeld brengen van de achtergrond van de verdachten hebben we eerst gekeken naar de provincie waar zij wonen. Daaruit komt naar voren dat 94 van de 108 aangehouden verdachten uit de noordelijke provincies Groningen (n=57), Drenthe (n=24) en Friesland (n=13) komen. De overige veertien aangehouden verdachten komen uit de provincies Overijssel (n=7), Noord-Holland (n=2), Gelderland (n=2), Utrecht (n=2) en Noord-Brabant (n=1).⁵ De overgrote meerderheid van de aangehouden verdachten heeft met andere woorden een relatief beperkte afstand af moeten leggen om in Haren aanwezig te kunnen zijn.

⁵ In totaal komen zij uit 38 verschillende gemeenten.

Figuur 1 | Visuele weergave van de woonprovincie van de aangehouden verdachten

Verder blijkt dat de aangehouden verdachten relatief jong zijn en – twee personen uitgezonderd – van het mannelijk geslacht. Gemiddeld zijn de aangehouden verdachten 19,6 jaar oud; drie van de jongste aangehouden verdachte zijn ten tijde van de ordeverstoring veertien jaar oud, de oudste is 40 jaar. De modus c.q. vaakst voorkomende leeftijd van aangehouden verdachten bedraagt 19 jaar (n=21). Uit tabel 1⁶ blijkt dat de meeste verdachten (61%) tussen de achttien en 25 jaar oud zijn ten tijde van de ordeverstoring. Iets meer dan een kwart van de aangehouden relschoppers (28%) is op

⁶ Percentages zijn afgerond op hele aantallen. Derhalve kunnen de tabellen optellen tot 99, 100 of 101 procent.

dat moment minderjarig. Aangehouden verdachten van 25 jaar en ouder vormen met elf procent een relatief kleine groep. Al met al kan de groep aangehouden verdachten worden getypeerd als een groep jongeren en jongvolwassenen.

Leeftijdscategorie	Aantallen	Percentages
<18	30	28%
18-24	66	61%
25-34	11	10%
35-44	1	1%
Totaal	108	100%

Tabel 1 | Leeftijdscategorie van aangehouden ordeverstoorders in aantallen en percentages.

Politieregistraties in het Herkenningsdienst Systeem (HKS)

Van de 108 aangehouden verdachten is een minderheid van 24 personen (22%) voorafgaand aan de ordeverstoring in Haren eerder door de politie gehoord als verdachte van een misdrijf. Dergelijke registraties worden bijgehouden in HKS. Uit HKS blijkt dat deze 24 verdachten voor 99 strafrechtelijke feiten zijn verhoord. Een van de 24 verdachten is een bekende veelpleger. Hij pleegt vooral vermogensdelicten en is verantwoordelijk voor circa een derde van alle feiten (34%). Naast deze veelpleger zijn er nog twee actieve plegers, want slecht drie van de 24 personen nemen bijna de helft (n=49; 49%) van alle in HKS vastgelegde feiten voor hun rekening.

De in HKS vastgelegde strafrechtelijke feiten hebben, mede beïnvloed door het delictgedrag van de eerder genoemde veelpleger, voor een groot deel (46%) betrekking op vermogensdelicten, waarvan sommigen een geweldscomponent kennen (diefstal met geweld). In het totaalbeeld komen geweldsdelicten als bedreiging en mishandeling minder voor (16%), evenals overige delicten als belediging en vernieling (eveneens 16%). Opvallend is dat openlijke geweldpleging in vereniging als delict relatief veel voorkomt (15%). Registraties ten aanzien van drugsdelicten en delicten in relatie tot de Wet Wapens en Munitie (WWM) zijn er nauwelijks. Doorgaans hebben registraties in HKS betrekking op delicten die minimaal een jaar voorafgaand aan de ongeregelde heden in Haren hebben plaatsgevonden. Aangehouden verdachten zijn daarom geen actieve criminelen als het gaat om frequentie en actualiteit.

Politieregistraties in BVH, Xpol en BPS

Naast HKS zijn de aangehouden verdachten ook bevraagd in de politieregistratiesystemen BVH, Xpol en BPS. De twee laatste genoemde systemen waren actief vóór de invoering van BVH in 2009. In deze systemen wordt informatie over eerdere contacten van personen met de politie vermeld zonder dat deze noodzakelijkerwijs tot een verhoorsituatie hebben geleid. Derhalve worden in deze systemen meer meldingen geregistreerd dan in HKS en ze geven dan ook een aanvullend beeld van de verdachten en hun delict- of overlastgevend gedrag. In deze analyse hebben wij ons beperkt tot de twee meest voorkomende rollen van de personen, namelijk die van betrokkene en van verdachte bij een strafbaar feit of overtreding. We bespreken de registraties uit deze informatiesystemen (BVH, Xpol en BPS) gezamenlijk. Van belang om daarbij te vermelden is, dat de complete historie van

aangehouden verdachten is bekeken. Deze is derhalve niet gebonden aan een maximale 'terugkijkperiode'.

Bijna negen op de tien (87%) van de aangehouden verdachten heeft mutaties als verdachte of betrokkene opgebouwd in BVH en de oudere systemen BPS en Xpol. In totaal gaat het om 500 mutaties in BVH en 126 mutaties in BPS en Xpol. Van belang om hierbij te vermelden is dat het in deze gevallen ook kan gaan om het ontvangen van een boete vanwege relatief lichte overtredingen als het rijden zonder licht, zwartrijden of het weggooien van een blikje cola op straat of minder ernstige vormen van mishandeling (bv. een vechtpartij tussen scholieren op school). Het is derhalve van belang te beseffen dat de ernst van de feiten waarop registraties betrekking hebben, relatief beperkt kan zijn. We bespreken hierna de belangrijkste bevindingen.

Allereerst is het opvallend dat met 161 registraties circa een kwart van de 626 mutaties in BVH, BPS en Xpol (26%) betrekking heeft op meldingen waarin groepjes jeugd worden gecontroleerd dan wel overlast veroorzaken. Nadere analyse leert dat deze meldingen zijn opgebouwd door 57 personen. Met andere woorden: iets meer dan de helft (53%) van de aangehouden verdachten is eerder met de politie in aanraking geweest vanwege jeugdoverlast in groepsverband.⁷ Uit de analyse blijkt dat meerdere aangehouden verdachten naast jeugdgroepenproblematiek (hierop gaan we later verder in) ook op andere wijze voor overlast zorgen. De vorm die deze overlast aanneemt, is zeer divers en kan variëren van het incidenteel plegen van vernielingen, het aanbrengen van graffiti en het nuttigen van alcohol en drugs op plaatsen in de openbare ruimte. In totaal heeft bijna de helft (47%) van de registraties betrekking op overlastgedrag in de openbare ruimte – al dan niet in groepsverband – en vernieling. In mindere mate gaat het om feiten in relatie tot de gewelds-⁸ (16%) of vermogenssfeer (13%). Bijna een vijfde (19%) van de registraties valt in de categorie overig. Het gaat dan onder andere om beledigingen, fietsen zonder licht en het niet kunnen overleggen van een identificatiebewijs (zie tabel 2).

Delictcategorie	Aantallen	Percentages
Overlast (incl. jeugdgroepen) en vernielingen	292	47%
Geweldsfeiten	101	16%
Vermogensfeiten	79	13%
Verkeersfeiten	30	5%
Drugsfeiten en wapenbezit	7	1%
Overig	117	19%
Totaal	626	101%

Tabel 2 | Overzicht van type delicten waarvoor aangehouden verdachten in BVH, BPS en Xpol staan geregistreerd in aantallen en percentages.

Totaal aantal registraties in alle registratiesystemen en leeftijd van het eerste politiecontact
In tabel 3 staat het totaal aantal registraties van aangehouden verdachten in alle politieregistratiesystemen (HKS, BVH, BPS en Xpol) weergegeven. Uit deze tabel blijkt dat de helft van de aangehouden verdachten maximaal vier keer voorkomt in de politieregistratiesystemen. Circa een tiende van alle

⁷ Zie voor meer informatie over dit onderwerp Ferwerda & Van Ham (2010).

⁸ Inclusief twisten in de huiselijke sfeer, tussen burens of (on)bekenden zonder gevolg.

aangehouden verdachten heeft minimaal vijftien registraties opgebouwd en komt in die zin meer frequent met de politie in aanraking.⁹

Totaal aantal registraties	Aantal	Percentages
0	12	11%
1-5	42	39%
5-9	32	30%
10-14	10	9%
15-19	5	5%
20 of meer	7	6%
Totaal	108	100%

Tabel 3 | Overzicht van het totaal aantal registraties van aangehouden verdachten in BVH, BPS en Xpol in aantallen en percentages.

De gemiddelde leeftijd waarop aangehouden verdachten voor het eerst in de politieregistratiesystemen voorkomen, bedraagt 16 jaar. Hieronder bevindt zich een vijftal twaalf-minners. De meeste aangehouden verdachten bevinden zich ten tijde van hun eerste politiecontact in de adolescentie (zie tabel 4).

Leeftijdscategorie	Aantallen	Percentages
<12	5	5%
12-17	79	73%
18-24	21	19%
25-34	2	2%
35-44	1	1%
Totaal	108	100%

Tabel 4 | Leeftijdscategorie van aangehouden ordeverstoorders ten tijde van eerste politiecontact in aantallen en percentages.

Samenvattend ontstaat op basis van de geraadpleegde politieregistraties het beeld van een groep jonge (gemiddelde leeftijd 19,6 jaar), mannelijke aangehouden verdachten die voornamelijk uit het Noorden van land afkomstig zijn. De meesten hebben wel politiecontacten, maar slechts een klein deel van hen komt meer frequent in aanraking met de politie. Van belang daarbij is bovendien dat het doorgaans incidentele delictgedrag zich beperkt tot het veroorzaken van overlast en andere lichte feiten, dat voor een deel tot het opgroergedrag van adolescenten moet worden gerekend.

⁹ Het is mogelijk dat een feit in meerdere systemen is geregistreerd. De werkelijke aantallen kunnen derhalve lager zijn dan de gevonden aantallen c.q. de gepresenteerde cijfers.

Achtergrondinformatie over de verdachten uit politieregistraties en politieverhoren met betrekking tot Project X

Wanneer personen geregistreerd zijn in BVH, BPS of Xpol, kunnen registraties meer achtergrondinformatie bevatten over het individu en zijn omgeving. In totaal is op deze wijze over 52 van de 108 aangehouden verdachten relevante achtergrondinformatie gevonden.¹⁰ Ook kunnen rechercheurs die belast waren met het verhoren van aangehouden verdachten hieraan aandacht besteed hebben in de vorm van een sociaal verhoor. Uit een bestudering van de verhoren van de 108 verdachten blijkt dat de rechercheurs aan 50 aangehouden verdachten één of meerdere vragen hebben gesteld over hun achtergrond. Een mogelijke reden dat niet altijd een sociaal verhoor heeft plaatsgevonden, is dat een groot aantal van de aangehouden verdachten zich zelf heeft gemeld bij de politie. In veel van deze gevallen is direct overgegaan tot een zaaksgericht verhoor. Achtergronden van de verdachten komen dan niet of nauwelijks naar voren. In de volgende paragrafen bespreken we de achtergrond van aangehouden verdachten op kwalitatieve wijze aan de hand van de hierboven genoemde bronnen. Achtereenvolgens wordt ingegaan op de onderwerpen: opleiding, leefomgeving en psychosociale problematiek, alcohol- en drugsgebruik en jeugdgroepen.

Opleiding

Uit 50 politieverhoren valt op te maken dat zevenentwintig aangehouden verdachten een opleiding volgen en dat dertien personen een fulltime baan hebben. Zij volgen vooral MBO opleidingen en in mindere mate HBO opleidingen, terwijl enkelen nog middelbaar onderwijs (VMBO en HAVO) volgen. Eén van de aangehouden verdachten volgt een universitaire opleiding. Een aantal van deze personen haalt, naar eigen zeggen, goede punten op school.

Uit de politiemutaties van 52 personen blijkt dat dertien aangehouden verdachten problemen hebben ervaren tijdens hun schoolcarrière. Zo zijn twee verdachten in aanraking gekomen met de leerplichtambtenaar wegens (meervoudig) schoolverzuim en zijn vijf verdachten van school gestuurd. Verzuim, druk zijn in de klas, concentratieproblemen (ADHD), dealen op school en agressief gedrag op school liggen daaraan ten grondslag: *‘hij was volledig uit zijn “dak” gegaan toen hij werd aangesproken op zijn gedrag. Tijdens dit incident heeft hij met 2 docenten gevochten.’* Een andere persoon wordt getypeerd als *‘een wandelende tijdbom die op elk moment helemaal uit zijn dak kan gaan en niet alleen op school. Hij is heel snel boos en agressief. Hij is zo explosief in zijn agressie dat hij zijn driften niet onder controle heeft’.* Van enkele jongeren is bekend dat zij speciaal onderwijs genieten vanwege bovengenoemde problematiek: *‘Ik ben op deze school gekomen omdat ik ADHD heb en moeite had met autoriteit. Ik was druk in de klas en de school kon mij niet aan. Ik had dus les in kleine groepjes nodig. Ik ben in behandeling bij de GGZ en gebruik medicatie voor ADHD.’*

Leefomgeving en psychosociale problematiek

Gezien de relatief jonge leeftijd van de verdachten is het niet verrassend dat het merendeel van hen bij (een van) de ouders woont. Van slechts twee personen is bekend dat zij samenwonen met een partner. Uit verschillende registraties blijkt dat minimaal acht van de aangehouden verdachten opgroeien in probleemgezinnen. Binnen deze gezinnen is onder andere sprake van mishandeling, alcoholmisbruik, afwezigheid van zorg, afwezigheid van toezicht en pedagogisch onmachtige ouders. Enkele agenten muteren dat zij zich zorgen maken over de kinderen binnen deze probleemgezinnen. Deze agenten doen zorgmeldingen bij onder andere hulpverleningsinstanties, de school en de plaatselijke jeugdagent. Naast de problemen op het gebied van zorg blijkt dat minimaal drie bekend

¹⁰ In de registraties van de andere aangehouden verdachten komen geen opvallende achtergrondinformatie naar voren. Tevens is van belang te beseffen dat personen die zich afwijkend gedragen, eerder in de belangstelling staan van ketenpartners in het veiligheidsdomein en er derhalve meer informatie over deze personen aanwezig is.

staan als crimineel. Zo zouden ouders of andere familieleden het agressieve- en/of delictgedrag van hun kroost stimuleren. Een opmerkelijke mutatie van een politieagent: *'het gaat niet zo goed met hem op school en op straat met betrekking tot zijn gedrag en houding. Vader spreekt met hem over een vak als pooier en adviseert hem liever pooier te worden dan loverboy. Zoon vindt dat alles machtig interessant. Ook geweld en wraak nemen zijn de adviezen die vader voor zijn zoon heeft ipv sociaal gedrag aanleren.'*

Ook zorgen elf verdachten thuis voor veel problemen met hun onhandelbare of agressieve gedrag. Zij lopen weg van huis, vertonen agressief gedrag richting ouders of familieleden of buurtgenoten, trekken zich niets of weinig aan van het ouderlijk gezag en uiten in zeven gevallen (forse) bedreigingen en gebruiken geweld richting familieleden. Dergelijke problematiek komt in verschillende mutaties goed naar voren. Eén van de aangehouden verdachten is bijvoorbeeld weggelopen op dertienjarige leeftijd en zijn reactie is reden tot zorg voor de betreffende politieagenten: *'[...] zou rond 17:00 uur weer thuis komen. Dit was niet het geval. Hij was er vandoor gegaan richting Groningen en daar is hij vannacht aangetroffen in het centrum. Wij rap hadden het idee niet tot hem door te dringen. Hij lijkt gevoelloos en toont geen enkele emotie, wat ons zorgen baart.'* Uit andere mutaties komt het beeld naar voren van kinderen waar ouders geen invloed op lijken te hebben: *'Moeder kwam aan bureau omdat ze grote problemen had met haar zoon. Hij is 15 jaar en doet wat hij wilt. Twee weken gelden heeft hij moeder bedreigd met een broodmes omdat zij van plan was iemand van zijn vrienden aan te spreken. Hij dreigde zijn moeder neer te steken. Het gaat niet goed met hem. Hij wil niet luisteren, blijft tot diep in de nacht weg en drinkt alcohol.'* In vijf gevallen blijft het niet bij bedreigingen, maar gebruiken de aangehouden verdachten ook daadwerkelijk fysiek geweld tegen familieleden. Zo zijn er voorbeelden van verdachten die hun moeder, broertje, stiefvader en (zwangere) vriendin mishandelen.

In een tiental gevallen leggen ouders, betrokkenen (zoals de school) of verbalisanten een relatie tussen de psychische gesteldheid en probleemgedrag. Verbalisanten rapporteren over uiteenlopende problematiek: *'Ik heb gehoord dat [...] PDD-NOS heeft of ADHD. Wanneer ik hem, vanuit mijn werk, ergens op aan moet spreken of mee moet confronteren wordt zijn gedrag heel onvoorspelbaar. Ik zie dan dat hij zijn spieren aanspant en zijn ogen groter worden. Hij zit zichzelf dan op te pompen. Op dat moment houd ik er rekening mee dat hij agressief kan worden.'* Een van de verdachten heeft diverse cursussen op het gebied van agressie-beheersing gevolgd, een andere verdachte heeft een persoonlijke begeleider (gehad) die behulpzaam is geweest bij het zoeken naar woonruimte.

Jeugdgroepen

Uit de mutaties in BVH, BPS en Xpol bleek al dat 53 procent van de verdachten betrokken is of is geweest bij jeugdoverlast in groepsverband. Uit een zevental mutaties blijkt dat aangehouden verdachten deel uit maken of hebben gemaakt van een problematische jeugdgroep. Het betreft in drie gevallen een hinderlijke jeugdgroep. Van de vier overige groepen is het niet bekend hoe zij te typeren zijn (hinderlijk, overlastgevend of crimineel). Over de rol die personen binnen de groepen hebben, is weinig bekend. Wel wordt een van de aangehouden verdachten als een toonaangevend subject binnen een jeugdgroep gekwalificeerd. Uit andere mutaties blijkt dat de politie een andere jeugdgroep in opsporingsonderzoek heeft betrokken vanwege meerdere vernielingen, joyriding en het moedwillig tegen gebouwen aanrijden met gestolen auto's.

Alcohol- en drugsgebruik

Uit de politiemutaties van 52 verdachten blijken veertien personen geregistreerd te staan vanwege problemen met of rond alcohol- en drugsgebruik. Vier van deze veertien verdachten zijn in het verleden door de ambulance opgehaald omdat zij te veel alcohol genuttigd hadden en bewusteloos of onwel zijn geraakt. Bij enkele verdachten is dit wel twee of drie keer voorgekomen. Uit de verho-

ren blijkt dat ten minste zes van deze veertien personen in het verleden hulp hebben gehad om af te komen van hun verslaving. Het gaat in vijf gevallen om cannabis verslaving en in één geval over alcoholverslaving. Andere aangehouden verdachten ontkennen juist een probleem te hebben en weigeren iedere vorm van hulp: *'De verdachte geeft zelf aan niet verslaafd te zijn en derhalve geen contact te willen met verslavingszorg. De signalen van de verdachte duiden echter wel op een verslaving aan speed.'* Uit de mutaties blijkt dat vijf verdachten agressief lijken te worden na gebruik van alcohol of drugs. Dit weerhoudt hen er niet van deze middelen te gebruiken. *'De verdachte vertelde na aanhouding dat hij ADHD had en dat hij drugs en drank had gebruikt. Hij was zo door het lint gegaan, dat hij werd ingesloten.'* Een andere agent muteert in de toekomst nog wel contact met een aangehouden verdachte te verwachten: *'Hij is nog maar 17 jaar, maar drinkt en blowt en is geregeld agressief en zoekt ruzie met iedereen die reageert.'*

Tijdens 95 van de 108 bestudeerde verhoren vragen de verhoorders gericht naar het alcoholgebruik ten tijde van of voorafgaande aan Project X in Haren. Bijna 92 procent van de aangehouden verdachten aan wie deze vraag gesteld is, geeft aan alcohol gebruikt te hebben op 21 september 2012. In vier gevallen geven de verdachten aan ook cannabis gebruikt te hebben. De hoeveelheden per persoon kunnen verschillen van het drinken van één biertje tot het nuttigen van een hele fles wodka. Vier aangehouden verdachten geven aan geen middelen te hebben gebruikt. Bij twaalf personen kan uit de verhoren niet opgemaakt worden of zij op de bewuste dag alcohol of drugs hebben gebruikt. Van belang om daarbij op te merken is wel, dat het de vraag is of elke verdachte eerlijk heeft aangegeven of zo ja hoeveel hij gedronken heeft, daar deze vraag in een verhoorsituatie gesteld is.

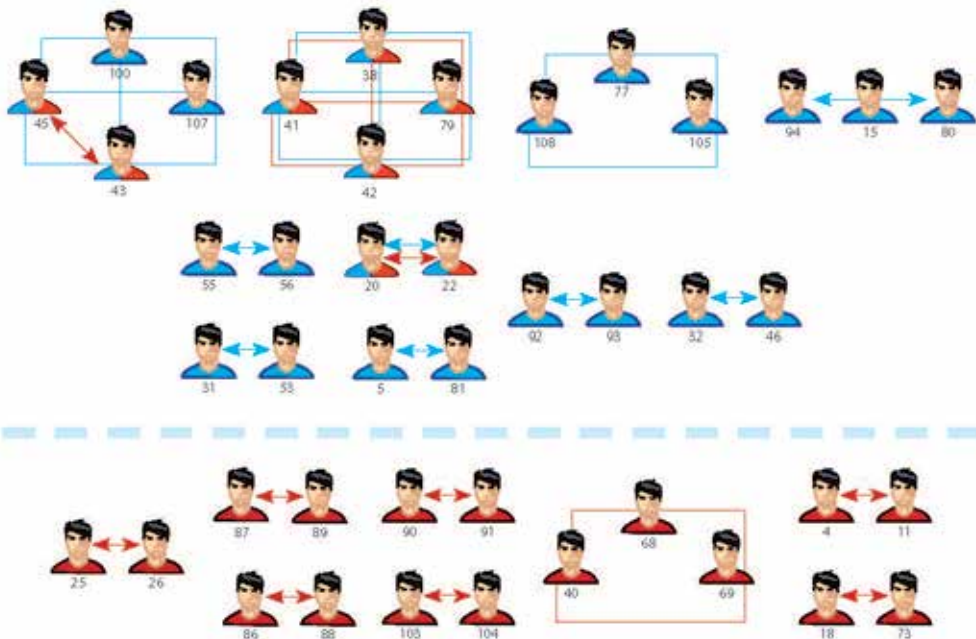
Het netwerk van de groep op basis van politieregistraties

Op basis van de politieregistraties (criminele netwerkanalyse) en informatie uit de verhoren (sociale netwerkanalyse) is geanalyseerd of verdachten elkaar voor 21 september 2012 kennen en hoe dit netwerk eruit ziet. Een relatie is in de criminele netwerkanalyse opgenomen wanneer aangehouden verdachten voor de ordeverstoring in Haren gezamenlijk voorkomen als verdachte en/of betrokkene in de politieregistratiesystemen. Wanneer personen anderszins met elkaar in verband gebracht kunnen worden, bijvoorbeeld vanwege familie- of vriendschapsbanden, spreken we van een sociale relatie.

Uit de criminele netwerkanalyse komt naar voren dat de meerderheid van de aangehouden verdachten (82; 76%) op basis van eerdere politiecontacten niet met elkaar in verband te brengen is als personen die samen een strafbaar feit hebben gepleegd. In totaal zijn 26 personen op basis van politiecontacten wel aan elkaar te relateren. Zij vormen in totaal tien subgroepen, die variëren in grootte van vier personen (n=2), drie personen (n=2) en twee personen (n=6). Op basis van de sociale netwerkanalyse blijkt dat er meer relaties tussen aangehouden verdachten bestaan dan de criminele netwerkanalyse laat zien. Uit de sociale netwerkanalyse komt namelijk naar voren dat in totaal drieëntwintig reischoppers één of meerdere andere aangehouden verdachten kennen. Het gaat in totaal om tien subgroepen, waarvan de grootste groep uit vier personen bestaat.

Het gecombineerde beeld van de criminele en sociale netwerkanalyse staat weergegeven in figuur 2. De personen in het blauw hebben een relatie op basis van politiecontacten c.q. criminele relaties. Zij worden verbonden door de blauwe lijnen. De personen in het rood zijn sociaal aan elkaar gelieerd en worden verbonden door rode lijnen. Personen die zijn afgebeeld in een combinatie van de kleuren

blauw en rood, hebben zowel een criminele als sociale relatie. Gezien de beperkte omvang van de grootste groep (vier personen die elkaar kennen), heeft een verdere verdieping van het netwerk geen of een beperkte meerwaarde.¹¹

Figuur 2 | Visuele weergave van de criminele en sociale netwerkanalyse van aangehouden verdachten

Resumé

Het profiel van de 108 aangehouden verdachten duidt op een jonge (gemiddeld 19,6 jaar), mannelijke dadergroep die overwegend afkomstig is uit de noordelijke provincies Groningen, Friesland en Drenthe. De meesten van hen waren op 21 september 2012 onder invloed van alcohol.

De analyse van de aangehouden verdachten leert verder dat hooligans voor zover bekend niet of nauwelijks betrokken zijn geweest bij de openbare ordeverstoring in Haren. Dit beeld lijkt te worden bevestigd door de netwerkanalyse, waaruit blijkt dat van een grote groep of enkele grote subgroepen die elkaar kennen binnen de populatie aangehouden verdachten geen sprake is. Eerder is sprake van kleine subgroepjes die, voor zover bekend, uit maximaal vier personen bestaan. Doorgaans zijn deze groepjes echter kleiner.

Ruim driekwart van de aangehouden verdachten is voor 21 september 2012 niet door de politie verhoord als verdachte van een misdrijf c.q. staat niet in HKS geregistreerd. Wanneer ook informatie uit andere bronsystemen (BVH, BPS en Xpol) bekeken wordt, blijkt dat de meesten incidenteel met de politie in aanraking zijn gekomen; een klein deel van de aangehouden verdachten heeft frequent contact met de politie. De meeste politiecontacten zijn een gevolg van overlast (onder andere in problematische jeugdgroepen) en andere lichte feiten.

¹¹ Binnen een netwerkanalyse kan het nuttig zijn om de rol van personen binnen het netwerk te duiden aan de hand van 'degree' (het aantal directe verbindingen in het netwerk), 'betweenness' (de mate waarin een persoon fungeert als 'brug') en 'closeness' (het aantal 'stappen' dat nodig is om iedereen in het netwerk te bereiken). Een dergelijke analyse is eigenlijk alleen binnen complexe c.q. grote netwerken nuttig.

Naast informatie over delinquent gedrag komt uit politieregistraties over 52 aangehouden verdachten het beeld naar voren dat deze op verschillende leefgebieden problemen kunnen ervaren. Voorbeelden daarvan zijn problematisch gedrag op school, het opgroeien binnen probleemgezinnen of het thuis vertonen van onhandelbaar of agressief gedrag. Sommige aangehouden verdachten hebben of hadden te maken met een alcohol- of drugsverslaving; soms zijn van een dergelijke verslaving indicaties aanwezig, maar ontkennen aangehouden verdachten dergelijke problemen zelf. Het merendeel van de groep aangehouden verdachten heeft voor zover bekend echter in het geheel geen problematiek op leefgebieden en bestaat – op twee meisjes na – uit ‘normale’ Hollandse jongens.

Geraadpleegde bronnen

Ferwerda, H. & T. van Ham (2010). *Problematische Jeugdgroepen in Nederland. Aard, omvang en proces beschreven*. Arnhem: Bureau Beke.

Ferwerda, H., I. van Leiden & T. van Ham (2010). Het nieuwe hooliganisme; geweld ook buiten het voetbalveld. *Justitiële Verkenningen*, 26(1): 54-68.

Leiden, I. van, N. Arts & H. Ferwerda (2009). *Rellen om te rellen; een studie naar grootschalige openbare ordeverstoringen en notoire ordeverstoorders*. Apeldoorn/Arnhem: P&W/Bureau Beke.

Muller, E.R., U. Rosenthal, M. Zannoni, H. Ferwerda & S. Schaap (2010). *Strandrellen in Hoek van Holland. Dancefestival Veronica Sunset Grooves, 22 augustus 2009*. Den Haag: Boom Juridische Uitgevers.

Muller, E.R., M. Zannoni, K. Ammerlaan, S. Schaap, N. Uildriks, L. van der Varst, H. Ferwerda, T. van Ham, I. van Leiden & O. Adang (2011). *Ordeverstoringen en groepsgeweld bij evenementen en grootschalige gebeurtenissen. Scherpte en alertheid*. Den Haag: Boom Juridische Uitgevers.

[Geraadpleegde respondenten](#)

Twee rechercheurs van de politie eenheid Noord-Nederland